

ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 14:355.1+340.68

М. П. Требін, доктор філософських наук, професор

ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ У СВІТІ, ЩО ГЛОБАЛІЗУЄТЬСЯ

Проаналізовано феномен «інформаційної війни», закони та принципи її організації і ведення в сучасному світі, що глобалізується. Дано загальну характеристику світового лідера в підготовці і веденні інформаційних війн. Показано проблеми для України у зв'язку з широким використанням світовою спільнотою технологій «інформаційної війни», у тому числі проти нашої країни.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформаційна війна, закони, принципи.

Актуальність проблеми. Сучасна цивілізація вступила в якісно новий етап свого існування, який має багато назв, але головне, що притаманне цьому етапу, – це велике значення інформації в житті сучасного суспільства. Інформація сьогодні – це не просто якісь відомості про окремі речі, події, явища тощо. Інформація сьогодні – засіб впливу на людину, суспільство, державу, світове співтовариство, вона стає міцною зброєю в сучасному світі. Недарма кажуть: «Той, хто володіє інформацією, – володіє світом», а раз так, то і таке явище, як інформаційні війни, стає реальністю сьогодення.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблемам вивчення феномену «інформаційна війна» сучасні дослідники приділяють чимало уваги. Певні аспекти феномену інформаційних війн, механізмів їх зародження та розвитку вивчали такі відомі науковці, як С. Бухарін, А. Манойло, І. Панарін, А. Петренко, С. Расторгуєв, Д. Фролов, В. Циганов, І. Шаравов та ін. [4; 6; 14; 15]. Серед українських фахівців назвемо М. Галамбу, В. Ліпкана, І. Лук'янець, Ю. Носого, В. Остроухова, О. Панфілова, В. Петрика, Г. Почепцова, П. Прибутька, О. Юдіна та ін. [2; 5; 8–10; 13]. Але залишаються питання, на які й досі не знайдено відповіді, насамперед ідеться про сутнісне осмислення цього феномену.

Феномен інформаційної війни у світі, що глобалізується, має осмислюватися з обґрунтуванням законів, закономірностей і принципів організації та ведення інформаційної війни як соціокультурного феномену. Це і є **метою** статті.

Виклад основного матеріалу. Першим автором, який ще 1976 р. застосував термін «інформаційна війна» і сформулював основні положення її

концепції, вважається американський учений Т. Рона [16]. Сам термін «інформаційна війна» став широко застосовуватися американськими військовими фахівцями після завершення операції «Бура в пустелі», де інформаційна зброя показала свою високу ефективність і поступово набула популярності. 1992 р. Пентагон видає директиву «Інформаційна війна» (TS 3600.1), в якій окреслювалися основні завдання з підготування до подібного роду воєн. На основі аналізу концепцій інформаційної війни за видами збройних сил Об'єднаний комітет начальників штабів США ухвалив документ «Загальні погляди на період до 2010 року» (Joint Vision 2010), в якому розробив концепцію інформаційної війни. До елементів інформаційної війни американські фахівці віднесли: добування розвідувальної інформації, дезінформування, психологічні операції, фізичне руйнування інформаційних ресурсів супротивника (у тому числі з використанням електромагнітного впливу), напади (фізичні, електронні) на його інформаційну структуру, зараження комп'ютерними вірусами його обчислювальних мереж і систем, проникнення в інформаційні мережі тощо, а також відповідні заходи протидії для захисту власних інформаційних ресурсів.

Поряд з тими, хто вважає правомірним застосування поняття «інформаційна війна» для характеристики воєн нового тисячоліття, є дослідники, які не поділяють таку точку зору і стверджують, що це поняття не повного мірою характеризує війну як суспільно-політичне явище. Дефініцію війни, яку вони використовують, досить ясно сформульовано в енциклопедичних словниках як радянського періоду (наприклад, у Військовому енциклопедичному словнику дано таке визначення війни: «Війна – суспільно-політичне явище, продовження політики насильницькими засобами» [1, с. 151]), так і у виданнях уже пострадянського часу, де зберігається її основний суттєвий зміст, а саме акцент на збройне насильство [7, с. 51]. Основу такого підходу було закладено німецьким військовим теоретиком і істориком, генерал-майором пруської армії Карлом фон Клаузевіцем (1780–1831) у його найвідомішій книзі «Про війну». У поясненні (передмові) до цієї книги він писав: «Війна є не що інше, як продовження державної політики іншими засобами» [3, т. 1, с. 11] і акцентував увагу саме на насильницьких засобах. «Війна, – відзначав Клаузевіц, – це акт насильства, що має метою змусити супротивника виконати нашу волю» [3, т. 1, с. 23]. У заголовку одного з підрозділів своєї праці він приводить інше визначення війни: «Війна є акт людських стосунків». І далі: «Війна... належить... до галузі громадського життя. Війна є зіткнення значних інтересів, що розв'язується кровопролиттям, і тільки цим вона відрізняється від інших суспільних конфліктів» [3, т. 1, с. 163]. І все ж таки Клаузевіц не вважав кровопролиття і застосування збройної сили обов'язковими ознаками війни. Слушно зазначаючи, що «війна є зброєю політики; вона неминуче повинна

відбивати характер останньої» [3, т. 2, с. 438], Клаузевіц припускав, що «доведеться хоч не хоч дійти до визнання таких воєн, які полягають тільки в погрозі супротивнику» [3, т. 2, с. 429], і що їх ведення припускає використання тільки політичних та інших невоєнних засобів. У цьому він виявився солідарним з відомим китайським полководцем і військовим теоретиком Сунь-Цзи, який ще в VI–V ст. до н. е. відзначав: «Найкраща війна – розбити задуми супротивника; на наступному місці – розбити його союзи; на наступному місці – розбити його війська» [11, с. 40].

Проблема логічної коректності дефініції «інформаційна війна» залишається досить гострою і на сьогодні. У США, наприклад, існують декілька підходів до тлумачення цього явища. Так, визначення інформаційної війни, авторство якого приписують командувачу інформаційних військ США, звучить так: «Інформаційна війна складається з дій, що розпочинаються для досягнення інформаційної переваги в забезпеченні національної військової стратегії шляхом впливу на інформацію та інформаційні системи супротивника з одночасним зміцненням і захистом нашої власної інформації та інформаційних систем. Інформаційна війна являє собою всеосяжну, цілісну стратегію, спрямовану віддати належне значущості і цінності інформації в питаннях командування, управління і виконання наказів збройними силами в реалізації національної політики. Інформаційна війна використовує всі можливості і націлена на чинники вразливості, які неминуче виникають в умовах зростаючої залежності від інформації. Об'єктом уваги стають інформаційні системи (включаючи відповідні лінії передач, центри, що обробляють інформацію, і людський чинник цих систем), а також інформаційні технології, що використовуються в системах озброєнь. Інформаційна війна має наступальні та оборонні складові, але починається з цільового проектування і розроблення своєї “архітектури” командування, управління, комунікацій, комп'ютерів і розвідки, що забезпечує особам, які ухвалюють рішення, відчутну інформаційну перевагу в будь-яких конфліктах».

У міністерстві оборони США є й інший підхід до визначення інформаційної війни. Вона тлумачиться як дії, спрямовані на досягнення інформаційної переваги на підтримку національної воєнної стратегії шляхом впливу на інформацію та інформаційні системи супротивника з одночасним посиленням ефективності використання і захисту власної інформації та інформаційних систем. Якщо ж скористатися визначенням через рід і видову відмінність, то дефініцію «інформаційна війна», на наш погляд, можна сформулювати як *соціальне явище, що є однією з форм розв'язання існуючих різноманітних суперечностей в усіх сферах суспільного життя між державами, націями, народами, соціальними групами засобами інформаційного насильства*.

Організація і ведення інформаційної війни базуються на відповідних законах, закономірностях і принципах. Категорії «закон» і «закономірність»

тісно пов'язані і мають схожі ознаки. *Закон інформаційної війни* визначається як істотне, необхідне, стійко повторюване відношення, що характеризує впорядкованість устрою і функціонування, тенденції зміни і розвитку тих чи інших явищ у ході її ведення. Під *закономірністю інформаційної війни* розуміється підпорядкованість закону або вказівка на те, що в основі пізнання будь-якого її явища лежать один або декілька законів. Поняття «закономірність» є доцільнішим у тих випадках, коли зв'язки, відносини інформаційної війни, що повторюються, недостатньо виражені кількісно. Закони інформаційної війни являють собою більш-менш точне відображення у свідомості людей тих об'єктивних зв'язків і відносин, що існують і діють в інформаційному просторі. Їх виявлення і пізнання тільки починаються. Уже пізнані, відображені в нашій свідомості й описані, вони стануть основою для практичної діяльності щодо підготовки і ведення інформаційної війни.

До основних законів інформаційної війни можна віднести: закон визначальної ролі її політичних цілей; закони залежності її перебігу і результату від економічних, соціально-політичних, науково-технічних та військових можливостей протиборчих сторін. Особливістю законів і закономірностей інформаційної війни є те, що, на відміну від законів і закономірностей природи, вони виявляються лише через діяльність людей, несуть у собі явно виражене відбиття суб'єктивного чинника.

Провідним законом інформаційної війни є *закон визначальної ролі політичних цілей*. Аналіз інформаційного протиборства держав та інших суспільних структур свідчить, що саме політичні цілі визначають ступінь використання сил і засобів інфосфери, масштаби і запеклість ведення інформаційної війни, головного та інших супротивників, а також кінцеву мету війни, заходи для зміцнення союзницьких відносин усередині коаліції воюючих сторін. При цьому форми і способи ведення інформаційної війни, її перебіг і результат обумовлюються економічними можливостями протиборчих сторін. Більш економічно могутні держави здатні вести і війни відповідного масштабу. Якщо в США на розвиток інформаційних технологій загалом було витрачено в 1980 р. близько 8 млрд дол., у 1996 р. – понад 30 млрд дол., то сьогодні ця цифра, за даними одного з провідних фахівців США у галузі інформаційних воєн Уінна Шватоу, оцінюється в межах 100–300 млрд дол. Як результат – 70 % програмного забезпечення, що продається у світі, створюється саме в цій країні.

Серед основних закономірностей інформаційної війни можна виділити залежність форм і способів її ведення, її ефективності від кількості та якості засобів інформаційного впливу, а також особового складу; залежність цілей інформаційної війни від наявних сил і засобів та способів їх застосування; залежність досягнення цілей інформаційної війни від єдності інформаційних дій різних суб'єктів інформаційної діяльності в часі і просторі; нерівномір-

ність розподілу сил і засобів по всій інфосфері; нерівнозначність впливу різних сил і засобів на інфосферу протиборчої сторони.

У галузі розбудови сил і засобів інформаційної війни можна виділити такі закономірності: обумовленість масштабів і спрямованості побудови характером військово-політичної та економічної обстановки, а також цілями політики національної безпеки держави, суспільних і економічних структур, що беруть участь в інформаційній війні; відповідність змісту і масштабів засобів інформаційної війни характеру й особливостям суспільного і державного устрою; залежність масштабів і якості побудови сил і засобів інформаційної війни від матеріальних і духовних можливостей держави (інших суспільних і економічних структур).

Універсальний характер має така закономірність інформаційної війни: кількість і якість засобів інформаційного впливу, а також особовий склад обумовлюють форми і способи її ведення, її ефективність. Ця закономірність виявляється в тому, що винахід нових засобів інформаційної війни та їх впровадження в практику неминуче призводять до виникнення нових форм і способів її організації. Пошук у цьому напрямку безупинно вдосконалюється та активізується. У США з 22 критичних технологій стратегічного рівня, обумовлених на перспективу, 12 (більше половини) стосуються безпосередньо інформатики. Якщо в 1995 р. міністерство оборони США використовувало 800 тис. комп'ютерів, то через п'ять років воно збільшило свій комп'ютерний парк більш ніж у 2,5 рази. Сьогодні міністерство оборони США використовує понад 2,5 млн комп'ютерів, 10 000 локальних мереж і понад 100 мереж далекого зв'язку. 90 % усієї військової інформації США, у тому числі дуже важливої, передається по цивільних мережах зв'язку і мережах зв'язку загально-го користування типу Internet. За останні 10 років загальна частка витрат США на інформатику і підготовку до інформаційних воєн зросла втричі і досягла 20 % військового бюджету.

Ефективність ведення інформаційної війни залежить також від рівня професійної та морально-психологічної підготовки особового складу. Чим вона вища, тим більше існує можливостей для активних і рішучих дій при захисті власної інформації і пошкодженні інформації супротивника. Саме життя підтверджує цю закономірність. З 1992 р. міністерство оборони США розпочало реалізацію програми аналізу і оцінки безпеки комп'ютерних систем, згідно з якою фахівці Центру інформаційної безпеки розпочинають спроби проникнення через канали Internet до комп'ютерних систем військових частин, підрозділів і установ збройних сил США. Із 38 тисяч здійснених ними комп'ютерних атак близько 65 % виявилися успішними. При цьому лише у 988 випадках (що становить близько 4 % від чисельності атак) вторгнення було виявлене обслуговуючим персоналом комп'ютерних систем, а доповіді

в Управління інформаційних систем (УІС) надійшли тільки стосовно 267 атак. Активні заходи протидії розпочиналися обслуговуючим персоналом комп'ютерних мереж у середньому один раз на 150 атак. Розуміючи назрілу необхідність у серйозній підготовці кадрів для ведення воєн інформаційної цивілізації США, у Коледжі управління інформаційними ресурсами, що входить до Університету Національної оборони США (форт Макнір, округ Колумбія), створили школу інформаційної війни і стратегії. У червні 1995 р. тут було випущено першу групу з 16 офіцерів, підготовлених з усіх аспектів інформаційної війни. Випуск (від 16 до 32 фахівців) сьогодні здійснюється щорічно.

На основі знання законів і закономірностей, а також придбання досвіду в результаті практичної діяльності виробляються принципи ведення інформаційної війни, тобто загальні науково обгрунтовані положення, правила, рекомендації щодо її підготовки і ведення, а також керівництва її силами і засобами. Поняття «принцип» є близьким за змістом до понять «закон» і «закономірність». Їх спільність полягає у тому, що всі вони відображають істотні, об'єктивні, повторювані зв'язки, відносини дійсності. Однак принцип не тільки відбиває об'єктивний зв'язок, а й пропонує, як слід діяти в конкретних умовах для досягнення тієї або іншої мети. У ньому виражається єдність об'єктивного і суб'єктивного.

Зміст і масштаби завдань інформаційної війни припускають наявність безлічі принципів її ведення. Основний принцип інформаційної війни – *відповідність* (підпорядкованість) її цілей і завдань *політичним цілям* – випливає із закону визначальної ролі політики, її вирішального впливу на інформаційну війну. Це досить явно виявилось під час ведення двох операцій у зоні Перської затоки і операції НАТО в Косово, антитерористичних воєн проти Афганістану та Іраку. Увесь інформаційний супровід (інформаційна війна була обов'язковою складовою частиною дій багатонаціональних сил) був спрямований на обгрунтування доцільності проведення цих воєнних операцій, їх необхідності і важливості для світового співтовариства у зв'язку із знехтуванням протиборчою стороною прав і свобод людини, норм міжнародного життя, підтримкою терористів. При цьому треба відзначити, що інформаційний вплив на світове співтовариство, окремі країни та регіони розпочинався і закінчувався задовго до початку і закінчення безпосередніх бойових дій. У зоні Перської затоки інформаційні заходи активно розпочалися за п'ять місяців, у Гренаді – за три роки до початку військового втручання.

Інший принцип інформаційної війни – *необхідність зосередження сил у вирішальному місці та у вирішальний момент* – є відображенням об'єктивного закону нерівномірності розподілу сил у просторі та часі. У сучасних умовах зміст цього закону став більш ємним, а практичне застосуван-

ня – більш складним. Про це красномовно свідчать події в зоні Перської затоки, коли інформаційна боротьба багатонаціональних сил велася в стратегічному, оперативному і тактичному масштабах і в ній були задіяні понад 20 розвідувальних супутників, понад 50 літаків-розвідників та інші сили. Розвідка здійснювалася практично цілодобово. Розгорнута система інформаційного забезпечення за відсутності будь-якої істотної протидії з боку Іраку дозволила оперативно доводити до органів управління військами і зброєю багатонаціональних сил досить повну, достовірну, своєчасну і точну інформацію стосовно обстановки, що значно вплинуло на успішне розв'язання бойових завдань. З метою поширення дезінформації широко використовувалися радіо і телебачення. За допомогою радіоелектронного придушення блокувалася інформація в системах управління стратегічного, оперативного і тактичного рівнів іракських збройних сил. У ході операції «Лис пустелі» тільки в радіоелектронній боротьбі проти іракської армії було задіяно 11 літаків РЕБ ЕА-6В «Проулер». Величезні сили і засоби інформаційної війни було задіяно в ході 78-добової операції НАТО проти Югославії в 1999 р.

Одним із фундаментальних принципів інформаційної війни є *всебічна завчасна підготовка її сил і засобів*. Цей принцип відбиває залежність перебігу і результату інформаційної війни від співвідношення матеріальних, духовних та бойових можливостей протиборчих сторін. Наприклад, лондонський журнал «Мідл Іст» у серпні 1982 р. писав, що вже за рік до агресії Ізраїлю проти Лівану інформаційна служба ізраїльського уряду підготувала варіанти заяви для преси, де викладалася версія Тель-Авіва щодо причин вторгнення на сусідню територію. Задовго до того, як ізраїльські війська перетнули кордон Лівану, у посольствах Ізраїлю вже лежали комплекти «виправдувальних документів», підготовлених різними мовами.

Принцип *високої активності і рішучості* в ході ведення інформаційної війни зумовлений її цілями. Історія дає чимало прикладів, коли непевність, коливання, пасивність, зволікання із застосуванням ефективних заходів протидії супротивнику призводили до важких (аж до повної поразки) наслідків. Тому зазначений принцип має пронизувати дії кожної командної інстанції щодо керівництва силами і засобами ведення інформаційної війни. Важливо відзначити, що вимоги високої активності і рішучості стосуються як захисту власної інформації, так і впливу на інформаційний ресурс конфронтуючої сторони. При цьому досить часто використовуються дезінформація, неправда в ім'я досягнення поставленої мети. Так, американська і кувейтська розвідки в ході війни у Перській затоці поширювали в ЗМІ чутки про те, що іракці розбивали інкубаційні бокси в кувейтських лікарнях, витягали звідти немовлят і вбивали їх, кидаючи на кам'яну підлогу. На вивезених – нібито з ризиком для життя – з Кувейту фотографіях, що розпливлися, було зображено малень-

кі тільця, які лежать на підлозі (насправді ж це були ляльки). Багато газет опублікували ці матеріали на перших сторінках. Тільки через три роки після закінчення війни стало відомо, що британське рекламне агентство «Hill and Knowlton» одержало за таку «роботу» 10,8 млн дол. А як у зв'язку з цим можна тлумачити строки готовності Іраку щодо створення ядерної зброї? Спочатку стверджувалося, що Ірак спроможний створити її за неповні два роки. Через три тижні строк скоротився до шести місяців, а в жовтні 1991 р. – майже до двох [15, с. 4–5]. Наявність зброї масового ураження (ЗМУ) в Іраку з'явилася передумовою для розв'язання війни проти цієї країни в 2003 р., а ЗМУ так і не знайшли. Великих успіхів досягли фахівці інформаційних воєн у перебільшенні своїх військових успіхів. У репортажах CNN (а тільки її «картинки» ми бачили на українських екранах) ракети летіли точно в ціль. Пентагон офіційно стверджував, що з 47 пусків ракет «Петріот» 45 потрапили в ціль, що давало 96 %. У квітні 1993 р. ця цифра знизилася до 52 %, причому Пентагон упевнено підтверджував тільки 27 %. Більш об'єктивні оцінки привели до результату в 9 % успішних запусків [8, с. 97]. Головне – вплутатися в інформаційну війну, діяти сміливо і рішуче. Розберуться, де правда, а де неправда, – через роки, а мета буде вже досягнута!

Принцип *узгодженого спільного застосування різних видів і типів сил та засобів* ведення інформаційної війни є визначальним, оскільки розв'язання абсолютної більшості завдань вимагає залучення різних за кількістю та якістю сил і засобів, узгодження їх дій. Відповідно до цього принципу для забезпечення надійного виконання будь-якого завдання необхідна досить чітка організація взаємодії і діяльності органів управління. При обранні способів спільного застосування різних сил і засобів органи управління повинні ретельно і всебічно враховувати особливості кожного завдання, умови, в яких доведеться діяти залученим силам і засобам ведення інформаційної війни, їх сильні і слабкі властивості.

Особливого значення в інформаційній війні набуває вміле використання принципу *раптовості дій*. Несподівані (за часом, місцем, масштабом, способами, засобами дії, силою) «удари» по інформаційному середовищу супротивника, як правило, дають змогу захопити його зненацька, посяяти паніку, дезорганізувати управління, скувати дії. При цьому постійно зростаючі можливості інформаційної зброї визначають тенденції до раптового нападу. Досягнення раптовості включає: збереження в таємниці задумів і планів майбутніх дій; приховану підготовку до застосування сил і засобів ведення інформаційної війни; нанесення ударів по інформаційному середовищу супротивника там, де він їх не очікує; застосування невідомих йому видів інформаційної зброї і способів розв'язання завдань; уміле маскування і дезінформацію.

Іншими основними принципами є: постійна готовність сил і засобів інформаційної війни до захисту власної інформації і руйнівного впливу на ін-

формаційне середовище конфронтуючої сторони; безперервність інформаційної війни; ведення інформаційної війни з напругою, необхідною для виконання поставлених завдань; своєчасний маневр сил і засобів ведення інформаційної війни; урахування духовного чинника в інтересах виконання поставлених завдань; всебічне забезпечення, підтримка боєздатності та своєчасність відновлення сил і засобів ведення інформаційної війни; твердість і безперервність управління силами і засобами ведення інформаційної війни; непохитність у досягненні намічених цілей, виконанні ухвалених рішень і поставлених завдань. Усі зазначені принципи реалізуються в конкретних формах і способах ведення інформаційної війни. При цьому важливо враховувати, що вони не є вічними і сталими, а змінюються й уточнюються разом із розвитком засобів ведення інформаційної війни.

Усвідомлення важливості захисту інфосфери від зовнішнього впливу нині має стати одним із провідних напрямів діяльності держави. Держава, суспільство повинні бути захищені від небезпечних (дестабілізуючих, деструктивних) інформаційних впливів. Причому не має значення, чи цей вплив спрямовано на отримання чи на впровадження інформації. Важливо те, що він є деструктивним стосовно основних сфер життєдіяльності (економіки, науки, техносфери, сфери управління, військової справи, суспільної свідомості тощо) і повинен бути нейтралізований. Необхідно також забезпечити інформаційну безпеку особистості, бути готовим захистити психіку і свідомість громадян країни від небезпечних інформаційних впливів, дезінформування, маніпулювання, спонування до самогубства, образи тощо. Становлення інформаційного суспільства показує, що нормальна життєдіяльність суспільного організму сьогодні цілком визначається рівнем розвитку, якістю функціонування і безпекою інформаційного середовища. Виробництво і управління, оборона і зв'язок, транспорт і енергетика, фінанси, наука і освіта, засоби масової інформації – усе залежить від інтенсивності інформаційного обміну, повноти, своєчасності, вірогідності інформації. Викликом цивілізації сьогодення є готовність тієї чи іншої країни вступити в стадію активної інформатизації. Аби дати гідну відповідь викликам сучасної епохи, Україна повинна створити відповідні структури, покликані забезпечити захист інфосфери від зовнішнього впливу з боку будь-якої держави. На сьогодні тут більше питань, ніж відповідей. Адже 90 % усього програмного забезпечення, що використовується в Україні, вироблено за кордоном. Порівняльний аналіз кількості хост-вузлів у мережі Internet, зроблений International Telecommunication Union, свідчить про те, що за цим показником Україна знаходиться на одному рівні з Ботсваною, Колумбією, Ліваном, Свaziлендом та Намібією. Третина українців і досі не мають персонального комп'ютера (ПК). Настільні персональні комп'ютери є у 63 % населення України, ноутбуки – у 35 %.

час в Італії, Швеції, США, Великій Британії кількість ноутбуків перевищує кількість ПК. Для порівняння: у Росії ноутбуки є у 45 % громадян, в Італії – 67 %, у Німеччині – у 70 %, у США – 77 %, у Великій Британії – 86 %, у Швеції – 87 %. При цьому стаціонарними комп'ютерами забезпечені 64 % росіян, 73 % німців, 72 % шведів, 68 % британців, 66 % американців і 58 % італійців. Що стосується планшетних комп'ютерів, то їх відсоток серед цих країн в Україні найнижчий – 7 %. У Росії планшети є у 11 % населення, Німеччині та Італії – у 18 %, Швеції – у 21 %, Великій Британії і США – у 28 % [12].

Висновки. Однак не все ще загублено і для України: високий рівень розвитку наукоємних виробництв, величезний (нехай і частково розтрачений) науковий потенціал країни свідчать про те, що для нашої країни не існує серйозних перешкод для гідної відповіді на виклик сучасної епохи. Україна здатна створити ефективні сили і засоби щодо ведення інформаційної війни. Більш того, цей напрям може стати перспективним для одержання додаткових джерел фінансування ринкових перетворень у країні, оскільки товар, зроблений в інтересах забезпечення інформаційної безпеки, викликає певний інтерес на світовому ринку. Утім головне на цьому шляху – збереження в недоторканності власної аксіосфери, досягнення згоди і розуміння між державою, громадянським суспільством і особистістю, створення такої обстановки в країні, коли слово є не інструментом маніпуляції в руках непорядного політика, а відбиває дійсний стан справ, коли інформація про доленосні аспекти життя держави сприймається не купкою «всенародно обраних», а самим народом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Военный энциклопедический словарь. – М. : Воениздат, 1983. – 864 с.
2. Галамба М. Інформаційна війна як форма ведення інформаційного протидворства / М. Галамба // Інформ. безпека людини, суспільства, держави. – 2009. – № 1. – С. 61–64.
3. Клаузевиц К. О войне : в 2 т. / К. Клаузевиц. – М. : ООО «Издательство АСТ» ; СПб. : Terra Fantastica, 2002.
4. Манойло А. В. Государственная информационная политика в условиях информационно-психологической войны / А. В. Манойло, А. И. Петренко, Д. П. Фролов. – 2-е изд., стереотип. – М. : Горячая линия – Телеком, 2009. – 541 с.
5. Ноевий Ю. М. Поняття інформаційно-психологічної боротьби та систематизація пов'язаних понять / Ю. М. Ноевий // Гілея : зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2010. – Вип. 32. – С. 259–268.
6. Панарин И. Н. Информационная война и мир / И. Н. Панарин, П. Г. Панарина. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 204 с.
7. Политология : энцикл. словарь / общ. ред. и сост. Ю. И. Аверьянов. – М. : Изд-во Моск. коммер. ун-та, 1993. – 431 с.
8. Почепцов Г. Как ведутся тайные войны: психологические операции в современном мире / Г. Почепцов. – Харьков : Консум, 2000. – 280 с.

9. Почепцов Г. Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук ; Киев : Ваклер, 2000. – 428 с.
10. Прибутько П. С. Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах / П. С. Прибутько, І. Б. Лук'янець. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2007. – 252 с.
11. Сунь-Цзы. Трактаты о военном искусстве / Сунь-Цзы, У-цзы ; пер. с кит., предисл. и коммент. Н. И. Конрада. – М. : ООО «Издательство АСТ» ; СПб. : Terra Fantastica, 2002. – 558 с.
12. Третина українців досі не мають ПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.mistinfo.com/news/ukraine/suspilstvo/4233/>.
13. Фісун А. О. Теоретично-категоріальне осмислення поняття «інформаційна війна» в структурі інформаційно-політичного простору / А. О. Фісун // Інформ. суспільство. – 2011. – Вип. 13. – Січ. – черв. – С. 43–48.
14. Цыганов В. В. Информационные войны в бизнесе и политике: теория и методология / В. В. Цыганов, С. Н. Бухарин. – М. : Акад. проект, 2007. – 336 с.
15. Шаравов И. К вопросу об информационной войне и информационном оружии / И. К. Шаравов // Зарубеж. воен. обозрение. – 2000. – № 10. – С. 3–8.
16. Information Warfare // Defense Intelligence Journal. – 1996. – Vol. 5, No. 1. – P. 2–69.

ФЕНОМЕН ИНФОРМАЦИОННОЙ ВОЙНЫ В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМСЯ МИРЕ

Требин М. П.

Проанализированы феномен «информационной войны», законы и принципы ее организации и ведения в современном глобализирующемся мире. Дана общая характеристика мирового лидера в подготовке и ведении информационных войн. Показаны проблемы для Украины в связи с широким использованием мировым сообществом технологий «информационной войны», в том числе против нашей страны.

Ключевые слова: *информационное общество, информационная война, законы, принципы.*

THE PHENOMENON THE INFORMATION WAR IN A GLOBALIZING WORLD

Trebin M. P.

Analyze the phenomenon of «information war», the laws and the principles of organization and management in the modern globalized world, the general characteristic of the world leader in the preparation and conduct of information warfare, show problems for Ukraine in connection with the widespread use of technology «information war» by the international community including against our country.

Key words: *information society, information warfare, laws, principles.*

